

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Соціологія гендеру

Шифр та назва спеціальності

054 – Соціологія

Інститут

ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Соціологія управління

Кафедра

Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Вибіркова

Семестр

4

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Ляшенко Наталія Олександрівна

Nataliia.Liashenko@khpі.edu.ua

Кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології і публічного управління

Авторка понад 60 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів: «Соціологія сім'ї», «Загальна соціологія», «Соціологія організацій», «Сучасні соціологічні теорії», «Методологія та методи соціологічних досліджень», "Соціологія гендеру".

[Детальніше про викладача на сайті](#)

[кафедри](http://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad/)

Загальна інформація

Анотація

Незважаючи на демократизацію суспільства, результатом якої є гарантія прав і свобод будь-якого громадянина, гендерна дискримінація зберігається майже у всіх країнах світу, в тому числі і в Україні. «Соціологія гендеру» відноситься до професійно орієнтованих дисциплін, які викладаються для підготовки фахівців із соціології. Предметом курсу є соціальна нерівність між жінками і чоловіками, джерела і механізми її виникнення і збереження, зміни, що відбуваються у гендерних відносинах у сучасному суспільстві

Мета та цілі дисципліни

формування у майбутніх фахівців-соціологів гендерної чутливості при проведенні досліджень, закладення підвалин гендерно-відповідального викладання, опанування студентами головними теоретико-методологічними засадами, понятійним апаратом та методичним інструментарієм гендерного підходу до аналізу суспільного життя в цілому і економічної сфери зокрема.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – екзамен

Компетентності

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.)

Результати навчання

РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач

РН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредитівECTS): лекції – 32 год., практичні заняття– 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички наступних дисциплін: "Загальна соціологія", "Соціологія сім'ї", "Соціологія особистості та девіантної поведінки", "Соціологія культури".

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час проведення лекційних занять з навчальної дисципліни передбачено застосування таких методів навчання: пояснювально-ілюстративний метод (демонстрація на екрані слайдів презентацій, візуалізації навчального матеріалу); метод проблемного викладення; частково-пошуковий, або евристичний метод (лекції за окремими темами викладаються в проблемний формі). Під час проведення семінарських занять застосовується: репродуктивний метод (засвоєння базових понять курсу); частково-пошуковий, або евристичний метод (під час підготовки індивідуальних проєктів); дослідницький метод (студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть дослідження, виміри та виконують інші пошукові дії для створення презентації на задану тему). Семінарські заняття можуть бути побудовані у формі дискусії.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Соціологічний аналіз гендеру

Біологічна і соціальна стать. Формування гендеру на соціетальному рівні. Формування гендеру на індивідуальному рівні. Гендерні інверсії. Еволюція соціологічних поглядів на природу гендеру.

Сутність гендерного підходу.

Тема 2. Еволюція та різновиди феміністичних теорій

Виникнення феміністичних ідей. Ліберальний фемінізм і його теоретичні джерела. Марксистський і соціалістичний фемінізм. Радикальний фемінізм. Психоаналітичний фемінізм.

Тема 3. Концептуалізація гендеру у чоловічих дослідженнях

«Криза маскулінності» і чоловічий рух. Чоловічі дослідження і парадигми маскулінності.

Константи і зсуви маскулінності.

Тема 4. Гендерна соціалізація

Гендерна ідентичність. Гендерна соціалізація індивіда. Теорії гендерної соціалізації. Гендерні дисгармонії.

Тема 5. Гендер і взаємодії

Теоретичні підходи до гендеру і взаємодій. Особливості комунікативної поведінки чоловіків і жінок. Гендерованість близьких стосунків.

Тема 6. Гендер у політичній сфері

Участь жінок і чоловіків у політичних і державних структурах в Україні і світі. Квотування як інструмент встановлення гендерної рівності. Гендерна державна політика.

Тема 7. Гендер у сімейних відносинах

Гендерний розподіл влади і ролей в сім'ї. Гендерні контракти. Гендерна нерівність в сім'ї. Вплив війни на гендерні сімейні ролі.

Тема 8. Гендер у економічному житті

Економічне зростання і економічний розвиток. Економічний розвиток і зміни гендерних ролей. Участь жінок у сфері оплачуваної зайнятості у 20 – на початку 21 ст. Поняття гендерної сегрегації праці. Професійна та галузева, горизонтальна та вертикальна сегрегація. Сучасні тенденції професійної сегрегації праці. Вплив війни на гендерні відносини в економічній сфері.

Тема 9. Гендерний зріз безробіття

Поняття і види безробіття. Безробіття у світі і в Україні. Гендерні стратегії безробітних

Тема 10. Гендерна нерівність в оплаті праці

Нерівність в оплаті праці жінок і чоловіків в економіці в цілому, за професіями і галузями: ситуація в Україні і світі. Основні підходи, що пояснюють існування розбіжностей в оплаті праці. Поняття і види дискримінації на ринку праці.

Тема 11. Керівництво: гендерні особливості

Традиційні і сучасні пояснення існування «скляної стелі». Парадокси громадської думки стосовно жінки-керівниці. Дослідження ефективності керівництва жінок і чоловіків.

Тема 12. Рівні можливості чоловіків та жінок: реалії і перспективи

Гендерна (не)рівність у глобальному масштабі. Інструменти вимірювання гендерної нерівності. Декларація цілей тисячоліття (MillenniumGoals).

Теми практичних занять

Тема 1. Соціальне конструювання гендеру

Біологічна стать і гендер. Соціетальний і індивідуальний рівні гендеру. Соціальне конструювання гендеру. Гендерні стереотипи: поняття, види, наслідки дії. Гендерні інверсії.

Тема 2,3. Еволюція та різновиди феміністичних теорій. Концептуалізація гендеру у чоловічих дослідженнях

Фемінізм: сутність і причини виникнення. Види фемінізму. "Хвилі" фемінізму та їх змістовні вимоги. Поняття та історична динаміка типів маскулінності. Дослідження маскулінності.

Тема 4. Гендерна соціалізація

Визначення та теорії гендерної соціалізації. Механізм, агенти та чинники гендерної соціалізації. Гендерні дисгармонії і легітимізація сексуальних меншин. Зміни в гендерній соціалізації, що викликає війна.

Тема 5. Гендер і взаємодії

Теоретичні пояснення гендерних особливостей взаємодій. Гендер і мова. Особливості комунікативної поведінки чоловіків і жінок. Гендерні особливості дружби. Специфіка сексуальних та любовних відносин чоловіків та жінок

Тема 6, 7. Гендер у політичній сфері та в сімейних відносинах

Квотування в Україні: за і проти. Участь жінок в політичному житті України. Особливості гендерного підходу у дослідженні політико-правової сфери суспільства. Гендерна нерівність в сім'ї. Домашнє насильство та сексуальні зловживання як гендерна дискримінація. Гендерна сімейна політика.

Тема 8. Гендер у економічному житті

Співвідношення соціальних статусів і розподіл ролей жінок і чоловіків у різних типах суспільств. Поняття і види гендерної сегрегації праці. Причини існування гендерної сегрегації праці. Сучасні тенденції професійної сегрегації праці.

Тема 9, 10. Гендерний зріз безробіття та нерівності в оплаті праці

Масштаби і рівень безробіття у світі і в Україні. Гендерні стратегії безробітних. Нерівність в оплаті праці жінок і чоловіків: ситуація в Україні і світі. Теоретичні пояснення розбіжностей в оплаті праці чоловіків та жінок

Тема 12. Перспективи гендерної рівності в світі та Україні та сучасний стан речей

Гендерна (не)рівність у глобальному масштабі. Інструменти вимірювання гендерної нерівності. Стан гендерної нерівності в сучасній Україні. Декларація цілей тисячоліття (MillenniumGoals).

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального завдання у вигляді рефератів та представлення їх як презентацій за двома темами курсу, які студент вільно обирає з числа тем, які пропонуються або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Студент здійснює бібліографічний пошук, складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь, опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 16-25 слайдів, текст доповіді – 4-6 стандартних сторінок. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку (20 балів), що додаються до загального рейтингу

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Гендер для медій. Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За ред. Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманова Г. (ред.) Гендер. К.: Критика, 2017. – 224 с. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://ua.boell.org/sites/default/files/gender_dlya_medij_2017.pdf
2. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.osce.org/files/f/documents/c/3/284966.pdf
3. Кімелл М.С. Гендероване суспільство. – Київ, Сфера, 2003, 494с. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://gender.org.ua/images/lib/genderovane_suspil.pdf
4. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: «К.І.С.», 2004, 536 с. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/http://gender.at.ua/_ld/1/186_osnovy_teorii_g.pdf
5. Основи теорії гендеру: юридичні, політологічні, філософські, педагогічні, лінгвістичні та культурологічні засади: монографія / кол. авт.; ред. Л. Р. Наливайко, І. О. Грицай. — К.: «Хай-Тек Прес», 2018. — 348 с. / chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4374/1/GENDER_.pdf
6. Марценюк Т. О. Гендер для всіх. Виклик стереотипам / Тамара Марценюк, за участі Олени Богдан. – Київ : [Основи], 2017. – 254, [1] с. : іл. <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/12117>

Додаткова література

7. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Гендерна психологія : навч. посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 307 с.
8. Гідденс, Е. Соціологія. К.: Эдиториал УРСС, 1999.
9. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. – К., 2014. – 65 с / chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3540/Martsenyuk_Gender_and_non_discrimination%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y
10. Галяс, О. Від інтиму до світогляду. Нариси з гендерної журналістики / О. Галяс, Т. Гладка. – Харків : Мачулін, 2021. – 142 с.
11. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2007. – 143 с.
12. Марценюк Т. О. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики / Тамара Марценюк ; керівники проектів: Олена Захарова, Володимир Притула ; [Міжнародний центр перспективних досліджень]. – Київ : [МЦПД] , 2015. – 43 [1] с.

13. Сучасне розуміння маскулінності: ставлення чоловіків до гендерних стереотипів та насильства щодо жінок в Україні // <https://ukraine.unfpa.org/uk/node/34605>
14. Слотер А.-М. Між двох вогнів = Unfinishedbusiness : чому ми досі обираємо між роботою та сім'єю : пер. с англ. / Анна-Марі Слотер; пер. Вікторія Рудич. – Київ : Наш Формат, 2018.– 282 с.
15. Barbara J. Risman, Carissa M. Froyum, William J. Scarborough Editors Handbook of the Sociology of Gender. Second Edition Springer International Publishing AG, part of Springer Nature 2018 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://xyonline.net/sites/xyonline.net/files/2020-11/Risman%20%20Handbook%20of%20the%20Sociology%20of%20Gender%20%282018%29%20pp1-269.pdf
16. What is Gender? Sociological Approaches Mary Holmes 2007 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://files.libcom.org/files/Mary%20Holmes%20What%20is%20Gender%20Sociological%20Approaches.pdf
17. The Sociology of Gender: An Introduction to Theory and Research Amy S. Wharton. 2005. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://xyonline.net/sites/xyonline.net/files/2019-08/Wharton%20%20The%20Sociology%20of%20Gender%20-%20An%20Introduction%20to%20Theory%20and%20Research%20%282005%29.pdf.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді заліку (20%) та поточного оцінювання (80%).

Екзамен: письмове завдання (2 запитання з теорії) та усна доповідь.

Поточне оцінювання: 2 онлайн тести за змістовними модулями (по 10%), індивідуальні завдання (проекти) (20%) та аудиторна робота (40%).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХП»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХП» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Володимир МОРОЗ

30.06.2023

Дата погодження, підпис

Гарант ОП

30.06.2023

МаринаБІРЮКОВА